

**ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ, УПРАВЛІННЯ,
ПРАВА ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ**

Освітньо-професійна програма Зв'язки з громадськістю
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Ступінь вищої освіти Магістр

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

Тамара ЛОЗИНСЬКА

26 грудня 2022 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

На тему: «Забезпечення реалізації принципу прозорості у
діяльності місцевих органів влади»

виконав здобувач вищої освіти очної форми навчання

Уфанцев Максим Сергійович

Керівник кваліфікаційної роботи

Наталія ПАНАСЕНКО

Полтава – 2022 року

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

БКУ – Бюджетний кодекс України;

ГРБК – головні розпорядники бюджетних коштів;

ДКСУ – Державна казначейська служба України;

ЗМІ – засоби масової інформації;

ІГС – інститут громадянського суспільства;

КМУ – Кабінет Міністрів України;

МБ – місцевий бюджет;

МОВ – місцевий орган влади;

МОВВ – місцевий орган виконавчої влади;

МР – міська рада;

МФУ – Міністерство фінансів України;

ОВВ – орган виконавчої влади;

ОВВ – орган виконавчої влади;

ОДВ – орган державної влади;

ОМС – орган місцевого самоврядування;

ПОВА – Полтавська обласна військова адміністрація;

ТГ – територіальна громада.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ	9
1.1. Сутність явища транспарентність у діяльності місцевих органів влади	9
1.2. Транспарентність як вимога до діяльності місцевих органів влади	15
Висновки до розділу 1	21
РОЗДІЛ 2. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ	23
2.1. Ознаки та особливості принципу транспарентності в діяльності місцевих органів влади	23
2.2. Форми та напрями реалізації принципу транспарентності в діяльності місцевих органів влади	30
Висновки до розділу 2	39
РОЗДІЛ 3. РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ	42
3.1. Принцип транспарентності у діяльності місцевих органів влади: цифровізація прозорості	42
3.2. Формування бюджетної транспарентності місцевих органів влади	48
Висновки до розділу 3	53
ВИСНОВКИ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	57
ДОДАТКИ	65

ВСТУП

Актуальність теми. Удосконалення системи МОВ, організаційних основ, форм, методів їхньої діяльності є питанням, яке досліджується науковцями у зв'язку з їх важливістю для становлення державності з метою забезпечення гідного життя громадян з дотриманням демократичних стандартів розвитку суспільства, підтримання рівня соціальної захищеності громадян, верховенства права та закону, інших основ публічного устрою. Підтримання нульової толерантності до корупційних явищ, а також втілення новітніх підходів до адміністрування у місцевому самоврядуванні вимагає звітування перед громадськістю щодо успіхів та невдач в окремих напрямках, а також відкритість у діяльності та можливості ефективної публічної комунікації.

Реалізація демократичних реформ вимагає якісної інформаційно-комунікаційної роботи МОВ, налагодження комунікаційної взаємодії, інформаційної співпраці МОВ з іншими владними суб'єктами та ІГС, а також – формування методичного інструментарію на рівні обов'язкового підґрунтя функціонування МОВ, що сприяє належному, достатньому та якісному комунікативному процесу в публічно-управлінській діяльності.

За демократичної моделі публічного управління передбачає дотримання засади транспарентності – як однієї з найбільших цінностей адміністрування державними процесами – і сприяє якісній співпраці держави і суспільства. Від якісного організаційно-правового забезпечення реалізації принципу транспарентності залежить рівень довіри суспільства до влади. Тому проблематика нормативного забезпечення реалізації принципу транспарентності є актуальною.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконане в межах теми науково-дослідної роботи «Формування ефективної системи публічного управління в Україні» (номер державної реєстрації 0117u003104).

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є подальша розробка концепції адміністративно-правового забезпечення реалізації принципу транспарентності в діяльності МОВ України та вироблення теоретико-методичних, нормативно-правових та практично-удосконалюючих пропозицій.

Мета дослідження зумовила необхідність поставити та розв'язати такі завдання:

з'ясувати сутність явища транспарентність у діяльності МОВ;

з'ясувати зміст транспарентності як вимоги до діяльності МОВ;

проаналізувати ознаки та особливості принципу транспарентності в діяльності МОВ;

розкрити зміст форм та напрямів реалізації принципу транспарентності в діяльності МОВ;

охарактеризувати принцип транспарентності у діяльності МОВ в частині цифровізація прозорості;

визначити шляхи формування бюджетної транспарентності місцевих органів влади.

Об'єктом даного дослідження є суспільні відносини, які виникають в діяльності МОВ.

Предметом дослідження є концептуальні основи адміністративно-організаційного забезпечення дотримання принципу транспарентності в діяльності МОВ України.

Методи досліджень. Для проведення дослідження у кваліфікаційній роботі було використано такі методи: семантичний, статистичний, формально-догматичний, системно-структурного аналізу, соціологічний, прогнозування.

Інформаційна база. Дослідженню проблеми адміністративно-управлінського забезпечення різних аспектів принципу транспарентності присвячені праці таких вчених, як: В.І. Гурковського, Л.Р. Наливайко, О.А. Музики-Стефанчука, М.Ю. Романов, І.В. Ткача, Ю. Якименко тощо.

Незважаючи на сучасний доробок з даної управлінської проблематики, потребують подальшого дослідження питання актуалізації дотримання принципу транспарентності у діяльності МОВ.

Інформаційною базою виступали енциклопедії, підручники, навчальні і практичні посібники, нормативно-правові документи, статистичні матеріали Департаменту охорони здоров'я Полтавської обласної державної адміністрації, матеріали науково-практичних конференцій, наукові праці.

Практична значущість одержаних результатів полягає в тому, що висновки кваліфікаційної роботи мають практичне спрямування та можуть бути корисними при вирішенні наукових та практичних завдань правозастосування – у практичній діяльності МОВ.

Апробація результатів роботи. За результатами проведеного дослідження опубліковані тези доповідей на теми: «Транспарентність державної підтримки розвитку тваринництва в Україні» [1], які включені до збірника матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми та перспективи розвитку економіки: світові та національні аспекти» (18 листопада 2022 р., м. Одеса); «Транспарентність як вимога до діяльності місцевих органів влади» [2], включені до збірника матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції кафедри публічного управління та адміністрування ПДАУ «Місьцеве самоврядування в Україні: теорія та практика» (07 грудня 2021 р., м. Полтава).

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи складає 56 сторінок комп'ютерного тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ У ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ

1.1. Сутність принципу транспарентності у діяльності місцевих органів влади

Методично доречним підходом для визначення сутності принципу транспарентності у діяльності МОВ та його нормативної природи є підхід, що передбачає розкриття сутності терміну «принцип» як теоретичного поняття та його подальшу екстраполяцію на явище транспарентність.

Термін «принцип» (від лат. *principium*) означає вихідні положення, правила, засоби, які визначають соціальну сутність та природу явища, його напрямок та основні властивості [3, с. 693].

Термін «принцип» розглядається у двох іпостасях: 1) як внутрішнє ціннісне переконання особи, яке визначає її ставлення до реальності, поведінки і норми діяльності; 2) базова підстава для управління у науковому пізнанні чи практичній діяльності [4, с. 309].

Поняття транспарентності існує у різних семантичних конструкціях законодавчих норм. Так, у кримінальному, адміністративному, цивільному законодавстві вживаються терміни «публічний договір», «публічний інтерес», «публічна служба», «публічне право», що дозволяє розуміти термін «транспарентність» як юридичну ознаку присутності держави у суспільних відносинах [5, с. 31-32; 6, с. 52].

Транспарентність щодо МОВ вказує на те, що їх діяльність є публічною та відкритою в частині надання адміністративних послуг. Транспарентність передбачає, що організація і діяльність МОВ є відкритою для всіх своїх членів – індивідів та їх спільнот.

Є. Тихомирова розглядає транспарентність влади як фактор демократичного розвитку; інструмент забезпечення підконтрольності влади;

засіб підвищення активності громадян, їхньої свідомості і політичної культури; результат розвитку комунікацій між різними учасниками демократичного процесу; форму реалізації права громадян на повну й об'єктивну інформацію [7].

«Транспарентність держави – характеристика, що іманентно притаманна апарату держави, всім її структурам і державним службовцям, наділеним владними повноваженнями: їх рішення і дії повинні бути в «правовому полі» (мати характер юридичного зв'язку), бути зрозумілими, прозорими, відкритими для громадян, підконтрольними інститутам громадянського суспільства. Транспарентність означає, що рішення і дії органів державної влади повинні мати загальносоціальну спрямованість, загальний характер, служити спільній користі та спільному інтересу. Втрата державною владою цієї якості чи її послаблення означає, що влада (яку символізують її представники, які обіймають вищі посади в державі) вироджується у свою протилежність, стає неpubлічною, корпоративною структурою, дії якої не відповідають спільним інтересам» [9].

Зміст влади полягає не лише у застосуванні примусу, сили, а, що найголовніше, у творенні системи, які її живить. Влада не може не проявляти себе в організації спільних справ. Якщо така організація і самі спільні справи вирішуються на користь суб'єктів влади чи окремих осіб (їх груп), а інтереси суспільства не знаходять своєї реалізації у діях влади, – вона втрачає якість транспарентності [6, с. 55].

Транспарентність у широкому значенні – це пріоритет суспільних, державних інтересів у взаємовідносинах людини із владою. В публічних інтересах доводиться обмежувати деякі права і свободи особи, а в приватних – удаватися до самообмеження державної влади і вибудовувати систему гарантій прав особи, які б охороняли її від свавілля представників державних органів.

В правовому аспекті транспарентність розглядають як принцип процесу та судочинства. Та будь-яка публічна діяльність (з огляду на саму

назву діяльності), в тому числі і МОВ, має бути публічною.

Слушною є думка Л.А. Савченко: «Транспарентність позитивно впливає на ефективність роботи контрольних органів, на об'єктивність прийняття ними рішень, оскільки результати контрольних заходів, що ними проводяться, стають під громадський контроль, тобто під контроль громадян. Транспарентність у роботі органів фінансового контролю висуває особливо високі вимоги до якості, достовірності, об'єктивності матеріалів, що готуються для оприлюднення, оскільки вони стають доступними для всіх без винятку громадян. Дотримання цього принципу має важливе виховне значення. Піддання саме транспарентності фактів незаконного, нецільового чи неефективного використання фінансових ресурсів, з одного боку, сприятиме перевихованню правопорушників у фінансовій сфері шляхом впливу на них громадської думки, тобто має виховне значення, а з іншого – попереджатиме про можливість застосування до винних осіб відповідних фінансових, адміністративних чи інших санкцій, сприяючи зменшенню порушень фінансової дисципліни» [10, с. 73]. Отже, принцип публічної фінансової діяльності дисциплінує посадових осіб та має виховне значення для потенційних правопорушників, які можуть діяти у фінансовій сфері. Так, громадський осуд, навіть за фінансові правопорушення, на нашу думку, може значно зменшити кількість осіб, які підпадають під вплив адміністративного, фінансового, кримінального законодавства.

Принцип транспарентності реалізується насамперед шляхом розповсюдження інформації в усіх сферах суспільного й державного життя через спеціальні інформаційні служби, ЗМІ та інші засоби інформування, публічним характером органів державної влади, органів місцевого самоврядування, МОВ, окрім випадків, передбачених законами України [11, с. 596]. Розглядаючи таке визначення, Д.С. Роговенко вказує: «Слід констатувати, що транспарентність є складовою принципу гласності, оскільки виступає як спосіб закріплення й забезпечення гласності. У цьому випадку транспарентність розуміється виключно як особливий характер

діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування. Транспарентність у контексті наведеного визначення являє собою відкритість державних органів та органів місцевого самоврядування, окрім відповідних випадків. Саме на підставі цього слідує висновок про взаємозв'язок транспарентності та гласності» [12, с. 172].

Одним із недоліків будь-якого МОВ є неможливість суцільного контролю над його фінансовою діяльністю, що для усунення фінансових зловживань вимагає абсолютно незалежного зовнішнього контролюючого органу. Оприлюднення змісту річних бюджетів МОВ не гарантує відповідність змісту бюджетів справжньому стану ведення господарських справ і високу якість надання медичних послуг.

Підтвердженням попередньої думки є відсутність фактичного застосування в українському законодавстві норм, завдяки яким можливим є притягнення до бюджетної відповідальності керівників органів публічної влади, наприклад, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України, керівників профільних міністерств і відомств (для яких в окремих випадках передбачено персональну юридичну відповідальність) [13, с. 302]. Аналогічну ситуацію спостерігаємо і щодо очільників МОВ.

Транспарентність є одним із принципів здійснення демократії, ефективного функціонування всіх її інститутів, діяльності державних органів, ОМС та об'єднань громадян, реалізації права на інфор-ацію. Без транспарентності та інших демократичних принципів держава не може визнаватися правовою.

На нашу думку, транспарентність фінансової діяльності МОВ у доведенні до громадян, інших суб'єктів інформації щодо взаємозв'язку руху фінансових потоків, співвідношення й збалансованості різних фінансових потоків, грошових фондів, змісту фінансових програм розвитку МОВ, звітів за результатами використання фінансів [14, с. 14; 15, с. 46].

Л.А. Савченко вважає, що транспарентність – це доведення результатів діяльності органів фінансового контролю до відома громадськості [10,

с. 376].

Професор О.П. Орлюк зазначає про принцип публічної фінансової діяльності, як її публічний і гласний характер [9, с. 47].

Під час публічної фінансової діяльності МОВ принцип транспарентності виявляється в доведенні до відома громадськості, вищестоящих організацій, інших суб'єктів змісту нормативно-правових актів про бюджет, проектів бюджетів, звітів про виконання, результатів перевірок і аудитів, що проводяться в ході такої діяльності.

Витоками принципу транспарентності публічної фінансової діяльності є ст. 57 Конституції України [16], що проголошує гарантування кожному права знати свої обов'язки й права. Положення Конституції, закони та інші нормативно-правові акти, у яких прописано права й обов'язки громадян, мають бути доведені в порядку, встановленому законом, до відома громадян. Працює правова норма, згідно якої не доведені до відома населення в порядку, встановленому законом, права і обов'язки не є чинними.

Як зазначає О.Б. Червякова, однією з гарантій реалізації конституційного права на інформованість в усіх сферах суспільного й державного життя є встановлення юридичної, зокрема адміністративної, відповідальності за неправомірну відмову в наданні інформації, несвоєчасне або неповне надання інформації, надання інформації, що не відповідає дійсності, у разі, коли така інформація підлягає наданню на запит громадянина чи юридичної особи відповідно до законів України [17, с. 85].

Чинником забезпечення транспарентності МОВ є відкрита, прозора, ефективна комунікація на вертикальному і горизонтальному рівнях.

Чинниками забезпечення транспарентності МОВ є наявність результативного механізму контролю та нагляду громадськості за діяльністю МОВ; доступ громадськості до публічних офіційних документів шляхом формування фахівцями зі зв'язків з громадськістю МОВ доступу до публічної інформації, оприлюдненої на офіційних веб-сайтах, в соціальних мережах та в друкованій періодиці, а також надання потенційним пацієнтам,

депутатам місцевих рад та журналістам самостійно отримувати інформацію з інформаційних джерел відповідного МОВ.

Відкрита і зрозуміла громадськості, законна адміністративно-організаційна дія керівництва МОВ призводить до правової визначеності, бо публічні рішення стають прогнозованими. Завдяки прозорості громадяни поінформовані про умови отримання медичних послуг і здійснюють громадський контроль. Так, адміністрація комунальних МОВ відповідає перед територіальною громадою. Якщо адміністрація МОВ дотримується принципу транспарентності, надійність такого закладу підвищується.

Транспарентність характеризує відкритість та прозорість як елементи природи функціонування МОВ.

Закріплення прозорості як нормативного принципу забезпечує відкритість МОВ і повинно бути справою державного контролю, а влада підконтрольна громадськості [18].

Під принципом прозорості, на думку науковця І. В. Ткач, варто розуміти процес інформування, перетворення інформації про публічну діяльність органів влади, МОВ на легкий і зрозумілий для сприйняття інформаційний контент. Тобто прозорість як принцип комунікації з населенням, має передбачати формування поінформованості населення про діяльність органів, закладів, установ, служб і реалізації розуміння змісту цієї діяльності [19].

Принципи відкритості та прозорості визначають дієвість системи належного демократичного врядування МОВ. Ці принципи взаємопов'язані: реалізація прозорості, як першої ланки взаємодії громади з МОВ, забезпечує доступ громадян та їх об'єднань, а також засобів масової інформації до інформації та документів МОВ. Таким чином, прозорість є необхідною передумовою відкритості МОВ, тобто забезпечення доступу громадськості до процедур прийняття рішень МОВ та контролю за їх діяльністю.

Концепції сучасної демократичної правової держави передбачають верховенство права, поділ влади, децентралізацію владних повноважень, доступ

громадян до участі в державних і суспільних справах, політичний плюралізм, рівність громадян у своїх свободах і правах. Визнання владою громадян як рівноправних партнерів потребує прозорості і відкритості при взаємодії громадянського суспільства та МОВ. Процеси розвитку демократії і громадянського суспільства базуються на довірі та громадянській згоді.

Вимогу забезпечення втілення в життя принципів прозорості та відкритості у діяльності МОВ є інструментом, який формує двосторонній зв'язок між МОВ та громадянським суспільством. Відкритість передбачає існування оберненого інформативного зв'язку між МОВ та громадянами шляхом участі громадян у суспільному житті, їх контролю за діяльністю МОВ з метою запобігання корупційним процесам та непрозорим політичним явищам. Дотримання принципу прозорості передбачає доступ до інформації, зокрема до альтернативних джерел, що набуває нормативно-правового закріплення як право на доступ до інформації, яким забезпечується ознайомлення громадян із діяльністю МОВ.

Транспарентність є способом забезпечення рівності доступу до інформації, суспільного контролю щодо МОВ, формування і функціонування громадянського суспільства. Правила, умови та принципи використання транспарентності доцільно регламентувати за допомогою нормативно-правових актів [14, с. 45].

Отже, транспарентність виступає одним із принципів функціонування МОВ. Діяльність структурних підрозділів МОВ також має здійснюватися відповідно до принципу транспарентності.

1.2. Транспарентність як вимога до діяльності місцевих органів влади

Тип взаємовідносин влади та громадян, який базується на безумовній відповідальності владних інституцій перед людьми, що досягається

системним звітуванням за прийняті рішення, прозорістю у прийнятті рішень, а також систематичним інформуванням населення про наступні кроки, є найбільш бажаним на сучасному етапі розвитку суспільства. Тому транспарентність є вимогою до МОВ, що обумовлено поступальним розвитком України як правової держави.

С.С. Єсімова та В.А. Бондаренко підкреслюють, що забезпечення інформаційної відкритості влади є двостороннім процесом. Громадськість має право і бажає отримувати повну та достовірну інформацію про діяльність МОВ. Контроль з боку населення і активна позиція ІГС щодо МОВ пов'язаний з бажанням органів публічної влади проінформувати населення про досягнення. Прозорість передбачає докладне висвітлення нюансів діяльності МОВ, роз'яснення змісту, завдань і механізму публічної політики, а відкритість – це створення МОВ умов для отримання населенням інформації про їхню діяльність та процесу прийняття управлінських рішень на всіх етапах їх підготовки [20]. Побудова якісних партнерських відносин між суспільством та інститутами влади повинна відбуватись у формі ділового співробітництва та мати запобіжники з боку громадянського суспільства, необхідні для здійснення громадського контролю за діяльністю МОВ.

Транспарентність забезпечує розвиток громадянського суспільства шляхом відкритості дій МОВ, процедур прийняття виконавських рішень та активізації громадянського контролю над діяльністю МОВ, а такі поняття, як прозорість, гласність, відкритість, є певними характеристиками транспарентності [21]. Це засвідчує розуміння явища транспарентності як категорії, що поєднує елементи інформаційної роботи, характеристики контрольної та управлінської діяльності, а також вказує на особливості публічно-владної діяльності МОВ.

Тип взаємовідносин влади та громадян, який базується на безумовній відповідальності владних інституцій перед людьми, що досягається системним звітуванням за прийняті рішення, прозорістю у прийнятті рішень, а також систематичним інформуванням населення про наступні кроки, є

найбільш бажаним на сучасному етапі розвитку суспільства. Тому транспарентність є вимогою до МОВ.

Забезпечення інформаційної відкритості діяльності МОВ є двостороннім процесом. Громадськість бажає і має право отримувати достовірну та повну інформацію про діяльність МОВ. Прозорість передбачає докладне висвітлення подробиць діяльності МОВ, роз'яснення завдань, змісту і механізму публічної діяльності, а відкритість – це створення МОВ умов для одержання населенням інформації про їхню діяльність та процесу прийняття рішень на всіх етапах їх підготовки [20]. Побудова якісних партнерських відносин між суспільством та інститутами МОВ повинна відбуватись у формі комунікаційного співробітництва та мати запобіжники з боку громадянського суспільства для громадського контролю за діяльністю МОВ.

Транспарентність забезпечує розвиток громадянського суспільства шляхом відкритості дій МОВ, процедур прийняття виконавських рішень та активізації громадянського контролю над діяльністю МОВ, а такі поняття, як прозорість, гласність, відкритість, є певними характеристиками транспарентності [21]. Це засвідчує розуміння явища транспарентності як категорії, що поєднує елементи інформаційної роботи, характеристики контрольної та управлінської діяльності, а також вказує на особливості публічно-владної діяльності МОВ.

Л.Р. Наливайко та М.Ю. Романов аргументують розуміння терміну «транспарентність» як комплексна категорія, що поєднує в собі «прозорість», «гласність», «відкритість», «підзвітність», «транспарентність», «участь в управлінні державними справами» та «доступ до публічної інформації». Зазначають: прозорість – обізнаність населення у діях влади, а відкритість – це реальна можливість впливу громадськості, зокрема на МОВ. Деякі вчені уніфікують ці складові в категорію «транспарентність», це спрощує понятійно-категоріальний апарат в сфері громадсько-владної взаємодії, створює поле для наукової дискусії. Всі органічні складові транспарентності

взаємопов'язані: одні є причиною інших, а інші – наслідком попередніх. Тобто прозорість – це рівень обізнаності діями влади, а відкритість є функціональною характеристикою влади до демонстрації діяльності органу влади. Тому варто підкреслити, що обізнаності в діях МОВ не почнеться, допоки влада не почне діяти відкрито. Гласність – це характеристика влади, що робить її доступною до громадського обговорення, транспарентність – це здатність влади виконувати свої повноваження перед особами, що її обрали. Підзвітність є обмежувальною характеристикою влади, що відображає громадський контроль за її діяльністю [22]. Явище транспарентності може гарантувати довіру до МОВ та попереджає зловживання з боку посадових осіб, що в підсумку створює передумови для ефективних партнерських державно-громадських відносин. Важливо характеризувати владу за рівнем відкритості, зрозумілості для громадян, доступності для суспільства. Відкритість влади розширює демократизм суспільства. Вона скорочує відстань між державою і суспільством, підсилює довіру громадян до діяльності МОВ.

Науковці дискутують щодо визначення сутності транспарентності, сфер її поширення, шляхів і механізмів забезпечення в діяльності МОВ.

Транспарентність ототожнюють з безперешкодною доступністю громадськості до публічної інформації. Такий підхід зачіпає один із аспектів транспарентності – забезпечення достатнього рівня відкритості МОВ. Також існує позиція, що дозволяє вбачати у транспарентності основу для налагодження комунікації між громадськістю та МОВ.

М.В. Пашковська формулює інтегративне визначення: транспарентність – це сукупність компонентів, які формують належний рівень розуміння та обізнаності громадян щодо різних аспектів діяльності органів влади сфери охорони здоров'я, а також забезпечують права та можливості доступу до інформації, участі у роботі МОВ, впливу на прийняття рішень та контролю за діяльністю посадових осіб. Для забезпечення відповідного рівня транспарентності в діяльності ЗОВ

застовуються різноманітні механізми та інструменти [23].

Терміни «прозорість» та «відкритість» необхідно розмежувати.

Прозорість визначається мірою обізнаності громадян стосовно сутнісних проявів матеріальної і процесуальної сторони діяльності МОВ; зрозумілості для широкої громадськості їх (органів) обумовленості, проявляється у тому, що окремі суб'єкти громадянського суспільства, на які поширюється рішення або дії МОВ, мають бути обізнані про них і те, як вони (рішення або дії) будуть здійснені.

Відкритість визначається мірою безпосередньої участі громадян у діяльності МОВ [19]. Феномен транспарентності набирає змісту ознаки діяльності публічної інституції. Не тільки суспільство виступає як умовний контролер над владними процесами, а й держава намагається створити окремі механізми контролю за діяльністю власних громадян або їх об'єднань.

Транспарентність як соціальний феномен характеризує вплив інформації та ЗМІ на механізми соціальної організації, стан поінформованості щодо того чи іншого виду діяльності. Але надмірна відкритість соціальної системи збільшує можливості соціального конструювання контролю в різних сферах та соціальної деконструкції.

В.І. Гурковський зауважує, що актуальним є завдання пошуку нових механізмів взаємодії громадськості і державних органів, забезпечення транспарентності МОВ [24]. Процес публічного управління в Україні в цілому має досить високий рівень транспарентності. Проте він не задовольняє потреби зростаючого громадянського суспільства. Тому удосконалення інституту транспарентності є дієвим засобом модернізації МОВ [24].

Перспективи забезпечення принципу транспарентності в комунікаційних системах України: надати повноту, інтерактивність, оперативність та своєчасність публічної інформації; використання прогресивних каналів та технологій комунікацій; забезпечити доступність для всіх соціальних груп для ведення дієвого діалогу між суспільством,

громадянами та владними структурами; збільшити ступінь персоніфікованості інформації.

Перспективним напрямом має стати створення багатофункціональних інформаційних майданчиків, де будуть поєднані інформаційні сайти, конкуруючі соціальні мережі, портали, відеохостинги, сервіси створення власних віртуальних соціальних груп, фотохостинги, платформа колективного блогінгу, геосервіси та портали структурованих нормативно-правових інфомасивів [25].

Крім висвітлення діяльності МОВ категорія транспарентності застосовується для бізнес-процесів та управлінських процесів, суспільних або державних процесів, розкриття характеристик правоохоронної сфери.

Процес модернізації суспільних процесів і громадянських інститутів заснований на демократичному законодавстві і діяльності політичних об'єднань, на традиціях, ментальних особливостях [26]. Виявом розширювальної спрямованості режиму транспарентності є загальнодозвільний тип правового регулювання. Цей тип правового регулювання полягає в превалювання дозволів, які дозволяють доступ до інформації, над зобов'язаннями, які обмежують цей доступ [27]. Транспарентність послуг публічного управління передбачає наявність осіб, які мають право на отримання своєчасного доступу до інформації про діяльність МОВ, що обумовлює необхідність використання сучасних інформаційно-мережових технологій, знеособлення ініціаторів запиту, створення передумов для впровадження в інформаційні процеси передових технологій, ліквідацію міжрегіональних бар'єрів переміщення інформації.

Отже, транспарентність як феномен є ознакою розвиненості суспільства з урахуванням здатності суспільства до визнання необхідності існування перманентного діалогу в середині суспільства, з інституціями держави, органами влади, МОВ.

Висновки до розділу 1

Сучасні наукові підходи до аналізу прозорості підтверджують намагання сформулювати уявлення про структуру та природу явища прозорості та його ролі в діяльності МОВ в контексті налагодження комунікацій між суспільством і сферою охорони здоров'я. На концептуальному рівні явище прозорості – гарантія довіри до владних інституцій, і запобіжник від зловживань з їхнього боку, що в результаті формує та забезпечує ефективні партнерські відносини між державою та її громадянами.

Довіра суспільства до МОВ залежить від рівня їх прозорості, адже з цим пов'язується комунікативна здатність співпрацювати, оперативно реагувати на критику.

Закріплення засад прозорості МОВ має бути обов'язковим елементом комунікативного середовища, що стосується сфери публічного управління. Остання вимагає якісної інформаційної підтримки, що можливе через формування спеціальних організаційних і правових режимів роботи з інформацією. При цьому відкритість інформаційної діяльності є свідченням належної управлінської діяльності, організаційної роботи та прагнення до формування паритетних відносин в сфері публічного управління.

Прозорість – складне явище соціальної, управлінської природи, правової, яке потребує регулювання, встановлення інструментів забезпечення і реалізації та впливає на процеси, пов'язані із розвитком МОВ.

Основною характеристикою прозорості в контексті налагодження комунікативної співпраці між МОВ та суспільством є можливість вільного отримання громадянами інформації, а також зворотній інформаційний зв'язок МОВ про їх діяльність, перспективи, досягнення, прорахунки.

Прозорість впливає на суспільні та державні процеси в економічних та господарських відносинах (зокрема, зменшує рівень

корумпованості); створюються передумови запровадження інформаційних технологій (зокрема, електронного урядування, мереж, широкого використання нових інформаційно-комунікаційних технологій). Сприяє інформаційній безпеці МОВ як окремих інституцій держави.

РОЗДІЛ 2

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ У ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ

2.1. Ознаки та особливості принципу транспарентності у діяльності місцевих органів влади

Питання відкритості публічної влади – вагомий принцип її належної діяльності. Ця засада складає групу положень, визнаних на міжнародному рівні. Відповідні положення викладено у декількох міжнародних стандартів, зокрема статті 19 Загальної декларації прав людини [28], положеннях статей 6, 8 та 10 Конвенції Ради Європи «Про захист прав людини та основоположних свобод» [29], Конвенції ООН «Про доступ до інформації, участі громадськості в процесі вироблення рішень та доступі до правосуддя в питаннях, коли йдеться про захист довкілля» [30], Рекомендації Ради Європи № R(81)19 «Про доступ до інформації, яка знаходиться в розпорядженні державних органів» [31] та інших.

Сукупність державних політик, що передбачають відкритість публічного управління істотно доповнює принцип взаємодії у розбудові прозорості та підзвітності з публічними інститутами. Так, 26-27 червня 2000 р. у Варшаві під час міжурядової зустрічі «До спільноти демократій», було підписано декларацію підтримки цивільного (громадянського) суспільства, а також незалежні засоби масової інформації в процесі здійснення ними своїх демократичних прав [32, с. 2]. В рамках сесії Генеральної Асамблеї ООН 20 вересня 2011 р. започатковано міжнародну ініціативу «Партнерство «Відкритий Уряд», яка сприяє загальним питанням посилення доступу до публічної інформації, взаємодії влади з громадськістю при формуванні та втіленні в життя державної політики [33].

Отже, питання розвитку підходів транспарентності у діяльності МОВ

пов'язані з активною участю у цьому процесі громадян та їх об'єднань.

Ю. В. Пасмор визначає обставини, необхідні для інформування суб'єктів комунікації: наявність умов для вільного отримання інформації та можливості обговорення повних, достатніх і достовірних даних про ту чи іншу діяльність об'єктів або результатів [34, с. 123]. Все це дозволить зацікавленій особі одержати необхідний об'єм інформації і скласти адекватне уявлення діяльність МОВ.

Принцип транспарентності в діяльності МОВ в Україні є комплексним принципом, який покликаний забезпечувати комунікацію персоналу МОВ з населенням, створювати шляхи (канали) взаємопроникнення публічної інформації у суспільстві та соціальної інформації в секторі охорони здоров'я за допомогою таких дій:

- регулювання процесів отримання та забезпечення доступу громадян до повної, зрозумілої, об'єктивної, достовірної, своєчасної, актуальної, доступної та неупередженої інформації стосовно діяльності МОВ;

- створення умов та гарантій реалізації права на отримання якісних медичних послуг через забезпечення рівного доступу і можливостей до системи охорони здоров'я;

- вжиття заходів громадського контролю та моніторингу діяльності МОВ на відповідність принципам законності та ефективності дій та рішень персоналу цих закладів, та звітувати МОВ перед населенням про результати своєї діяльності і можливість застосування законних заходів відповідальності;

- створенням партнерських відносин влади і суспільства з метою активізації всього комплексу ресурсів для розбудови реформованої системи охорони здоров'я;

- за змістом принцип транспарентності органічно поєднує категорії «право доступу до публічної інформації», «прозорість» (табл. 2.1-2,4), «відкритість», «гласність», «підзвітність» та «вимоги спрощення мови

адміністрування».

Таблиця 2.1

Місце обласного і районних центрів Полтавської області у рейтингу прозорості серед 100 найбільших міст України

Місце в рейтингу	Назва міста	Рейтинговий показник, балів
8	Кременчук	79,60
21	Горішні Плавні	35,76
44	Миргород	31,59
70	Полтава	23,46
96	Лубни	15,53

Джерело: [35]

В рейтингу серед 50 міст України м. Кременчук Полтавської області у 2021 р. за критерієм прозорості опинилося на 15 місці з загальним балом 69,60, і на 48 місці в рейтингу за критерієм підзвітність з загальним балом 5,00 [36], МОВ зазначеної міської громади дозволили за критерієм підзвітності випередити себе у 2021 р. обласному центру з балом за підзвітністю лише на 0,3 вищим.

Таблиця 2.2

Рейтинг прозорості міст Полтавської області, балів

Назва міста	Роки				
	2017	2018	2019	2020	2021
Горішні Плавні	35,80	36,60	44,20	44,10	43,80
Кременчук	49,60	56,10	52,50	60,20	69,60
Лубни	15,50	21,00	32,50	36,10	39,60
Миргород	31,60	34,00	48,90	43,80	44,20
Полтава	23,50	30,30	47,80	44,40	37,90

Джерело: [37]

За сферами життєдіяльності, станом управління в ОМС місто Кременчук набрало за прозорість/підзвітність відповідно:

Інформація про стан ОМС 7,30/0,00.

Доступ та участь 7,50/1,00.

Закупівлі 1,50/0,00.

Житлова політика 3,50/0,00.

Бюджетний процес 6,00/0,00.

Фінансова та матеріальна допомога, гранти 5,00/0,00.

Соціальні послуги 1,00/0,00.

Кадрові питання 1,00/0,00.

Антикорупційна політика та професійна етика 7,30/2,00.

Землекористування та будівельна політика 5,50/0,00.

Комунальні підприємства 6,00/0,00.

Освіта 3,00/0,00.

Інвестиції та економічний розвиток 10,00/0,00.

Таблиця 2.3

Рейтинг підзвітності міст Полтавської області, балів

Назва міста	Роки	
	2020	2021
Кременчук	13,00	5,00
Полтава	11,00	5,30

Джерело: [38]

За результатами діяльності 2021 р. МОВ м. Горішні Плавні, м. Лубни, м. Миргород за критерієм підзвітності не оцінювалися.

Таблиця 2.4

Рейтинг прозорості міст Полтавської області за індикатором «Інформація про роботу ОМС», балів

Назва міста	Роки				
	2017	2018	2019	2020	2021
Горішні Плавні	7,20	4,60	4,00	5,20	5,00
Кременчук	6,40	6,60	4,60	5,20	7,30
Лубни	3,50	1,00	1,00	3,00	3,60
Миргород	4,20	3,80	7,10	5,00	6,60
Полтава	3,60	2,60	4,60	3,90	3,60

Джерело: [39]

Особливості принципу прозорості у діяльності МОВ:

– прозорість є складовою системи засад функціонування системи МОВ, її внутрішньо-організаційних процесів і основою різних

інформаційних процесів;

- важливість принципу транспарентності обумовлена формуванням інформаційно-комунікаційної стратегії функціонування МОВ;

- транспарентність формує уявлення суспільства та інших публічних інституцій про зміст та природу функціонування МОВ, його місця в системі **охорони здоров'я**;

- принцип транспарентності є базовою передумовою для зворотного зв'язку про стан речей в роботі МОВ. Тому його обсяг визначає рівень доступності та поінформованості населення про його досягнення та прорахунки.

Європейський Суд з прав людини використовує терміни «транспарентність» та «відкритість». Спробуємо дати визначення кожному з них. Оскільки цей термін має західне походження, спробуємо проаналізувати думку зарубіжних вчених з метою вірного застосування у вітчизняній науковій доктрині.

На думку європейських дослідників, транспарентність у діяльності МОВ слугує таким цілям: відкритість захищає суспільні інтереси, оскільки зменшує ризик недобросовісного адміністрування та корупційних порушень, є дієвим інструментом захисту прав людини на отримання якісного медичного обслуговування, оскільки забезпечує необхідні підстави для прийняття адміністративних рішень [40, с. 13].

Віктор Алістар говорить, що транспарентність рішень – це будь-який соціальний механізм у демократичному суспільстві для забезпечення ефективної участі громадян та неурядових організацій у суспільному житті і призначенні представників установ та органів влади [41, с. 132].

Складові змісту поняття «транспарентність у діяльності МОВ»:

- інформування людей про питання діяльності МОВ, які становлять громадський інтерес;

- реалізація права громадян на інформацію;

- захист суспільних інтересів з метою зменшення ризиків корупції та

недобросовісного адміністрування;

– партнерський та довірчий діалог між МОВ, інститутами влади, бізнесом, громадськими об'єднаннями та представниками громадськості.

Отже, поняття «транспарентності» МОВ будемо розуміти як політичну і адміністративну категорію.

Транспарентність є забезпечувальним елементом, засадою, що стає нарівні з демократичними інструментами, які створюють передумови партнерства влади і громадян, а також формують світоглядні орієнтири суспільства та держави у їх взаємозв'язку.

Р.І. Стадник розуміє відкритість органів влади як принцип законодавства про свободу інформації та зазначає, що принцип максимальної відкритості – це складова частина доступу до інформації, що виявляється, по-перше, в тому, що державні органи зобов'язані розкривати інформацію, по-друге, – кожен член суспільства має відповідне право отримувати її [42, с. 56]. Н. Відкритість охоплює право на доступ до публічної інформації, адже реалізація права на звернення до МОВ безпосередньо пов'язана з реалізацією права на інформацію, що знаходиться у власності відповідних закладів.

Розвиваючи думку М. Пашковської [23, с. 136] зазначимо, що транспарентність – фундаментальне поняття, яке поєднує декілька понять, що визначають форми та способи функціонування МОВ у відкритому суспільстві.

Аналізуючи наукову літературу, можна прослідкувати тенденцію про те, що науковці не відмежовують поняття «транспарентність» від гласності, прозорості та відкритості.

У працях Б. Шевчука розподіляються принципи відкритості та прозорості, зводяться у спільну категорію. Принципи відкритості та прозорості є інструментами забезпечення верховенства права та захисту інтересів суспільства і окремих громадян, передбачає відкритість [43].

Проаналізуємо відкритість інформації про роботу Миргородської МР. На жаль, спостерігається ситуація проведення за рішенням МР пленарних

засідань в закритому режимі, що суперечить законодавству щодо роботи самоврядних органів влади та блокує доступ до публічної інформації і засідань МР.

Рішення МР нормативно-правового характеру оприлюднюються загальним відділом МР не пізніше 10 днів з моменту їх прийняття. Протоколи засідань сесії МР оприлюднюються не пізніше 15 днів з моменту проведення пленарного засідання. Позитивною нормою Регламенту роботи Миргородської МР є офіційне оприлюднення рішень МР нормативно-правового характеру. Оприлюднення здійснюється на офіційному веб-сайті МР в мережі Інтернет та через публікування у газеті «Миргород – наш дім».

Відсутня вимога обов'язкового оприлюднення результати відвідувань депутатами МР пленарних засідань. Не прописано можливість членів МТГ вносити пропозиції до порядку денного сесії МР.

Доречною нормою Регламенту можна вважати (ст. 30.14) те, що рішення МР приймаються шляхом відкритого поіменного голосування, за винятком випадків, прописаних у пунктах 4 і 16 ст. 26, п. 1, 29 і 31 ст. 43 та ст. 55, 56 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», за яких рішення місцеві депутати приймають таємним голосуванням. Результати поіменного голосування підлягають обов'язковому оприлюдненню та наданню за запитом відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації». Всі результати поіменних голосувань безстроково зберігаються і розміщуються в день голосування на офіційному сайті МР. Результати поіменного голосування протоколюються сесією ради.

Зокрема ст. 5.5. Регламенту передбачено, що гласність у роботі МР забезпечується шляхом відкритості пленарних засідань МР, засідань постійних комісій, а також шляхом розповсюдження інформації про діяльність МР, інформації про прийняті ними нормативні та інші акти через засоби масової інформації, діяльність органів МР та посадових осіб, офіційний сайт МР в мережі Інтернет.

Ст. 25.7 – розпорядження про скликання сесії МР доводиться до відома

депутатів МР і мешканців м. Миргород не пізніше, ніж за 10 днів до засідання МР, а у виключних випадках, які потребують термінового рішення ради, – не пізніше, як за день до пленарного засідання. Потрібно зазначити час скликання, місце проведення та питання, які передбачається внести на розгляд МР.

Зміст принципу транспарентності полягає в тому, що МОВ в різних формах здійснюють найбільш повне інформування громадян про свою діяльність і періодично вдаються до моніторингу громадської думки та до комунікаційної співпраці з інститутами громадянського суспільства в процесі удосконалення своєї діяльності.

2.2. Форми та напрями реалізації принципу транспарентності у діяльності місцевих органів влади

Форми забезпечення транспарентності МОВ можуть бути різними. Це зовнішня комунікація, паблік-рілейшинз, консультації з громадськістю, громадські ради, звернення громадян, електронне врядування.

Публічний характер діяльності обласного департаменту охорони здоров'я, який відповідає за діяльність медичної галузі на регіональному рівні проявляється, наприклад, під час інформування на сторінках офіційного сайту установи населення області про зміст розроблених проектів рішень щодо прийняття обласних програм підтримки і розвитку комунальних МОВ, висвітлення змісту програми про реконструкцію приймальних відділень лікарень планового лікування, оприлюднення інформації про проведені апаратні наради, розширені колегії, публікації витрат обласного бюджету на фінансування МОВ, щорічних звітів про виконання програм міжнародної технічної допомоги.

На нашу думку, варто говорити спочатку про гласність, а потім про транспарентність діяльності МОВ. Подеколи принцип плановості можна

розглядати в тандемі з прозорістю. Зокрема, Л.А. Савченко зазначає: «Транспарентність і прозорість діяльності суб'єктів фінансового контролю забезпечується через налагодження зв'язків із громадськістю шляхом розгляду та надання на звернення (запити, скарги, заяви) громадян письмової або усної інформації за погодженням з ініціаторами контрольних заходів» [44, с. 75]. В Україні заохочується відкритий доступ до публічної інформації щодо діяльності МОВ.

Визначення публічної інформації дає ст. 1 відповідного закону. Публічна інформація – це «відображена й задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом» [45].

Згідно ст. 3 [45] право на доступ до публічної інформації гарантується такою діяльністю: обов'язком розпорядників інформації надавати й оприлюднювати інформацію, крім випадків, передбачених законом; визначенням розпорядником інформації спеціальних структурних підрозділів або посадових осіб, які організують у встановленому порядку доступ до публічної інформації, якою він володіє; максимальним спрощенням процедури подання запиту та отримання інформації; доступом до засідань колегіальних суб'єктів владних повноважень, крім випадків, передбачених законодавством; здійсненням парламентського, громадського й державного контролю за дотриманням прав на доступ до публічної інформації; юридичною відповідальністю за порушення законодавства про доступ до публічної інформації.

Доступ до публічної інформації відповідно до ст. 4 [45] здійснюється за такими принципами: прозорості й відкритості діяльності суб'єктів владних повноважень; вільного отримання та поширення інформації, крім обмежень, встановлених законом; рівноправності незалежно від ознак раси, політичних,

релігійних та інших переконань, статі, етнічного й соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак.

Зокрема, на офіційних сайтах суб'єктів публічної фінансової діяльності у вкладці «Доступ до публічної інформації» наводиться у відкритому доступі інформація з ознаками транспарентності. На законодавчих підставах доступ до інформації забезпечується шляхом оперативного й систематичного оприлюднення інформації в офіційних друкованих виданнях, на офіційних веб-сайтах у мережі Інтернет, на інформаційних стендах чи будь-яким іншим способом (ст. 5) [45] (наприклад, за допомогою соціальних мереж Facebook, Telegram, Twitter), а також шляхом надання інформації за запитом на інформацію.

Офіційний веб-сайт Миргородської МР є досить інтерактивний та насичений інформацією, яка може зацікавити мешканця міста. Електронні сервіси впроваджено для зручності мешканця. На веб-сайті МР виокремлено розділ «WEB-камери», де мешканець Миргорода за допомогою веб-камер може в реальному часі побачити, що відбувається в 8 місцях міста. Також реалізовано розділ «Зал засідань онлайн», який дозволяє переглянути трансляції засідань міської ради, постійних комісій, а також ознайомитися з архівними відео попередніх засідань.

Теж на сайті реалізовані наступні ІТ-рішення в розділі «Е-сервіси», які полегшують життя мешканців міста, а саме: рух транспорту онлайн, електронна реєстрація дитини в дитячий садочок, громадський бюджет, центр надання адмінпослуг, єдиний веб-портал використання публічних коштів, та інше. Існує можливість подати запит на отримання публічної інформації через сайт міської ради. Запроваджено веб-ресурс «Відкрите місто», що допомагає вирішувати проблеми життєдіяльності громади, шляхом електронного повідомлення працівників структурних підрозділів міської ради щодо проблеми в місті.

Окремо хочемо виділити впроваджений на сайті МР ресурс «Відкритий бюджет», який презентує основні бюджетні показники, спрямовані на

інформування широкого кола громадськості в доступній формі про основні цілі, завдання та пріоритети бюджетної політики, джерела наповнення бюджету, обґрунтування бюджетних витрат, планові і досягнуті результати використання бюджетних коштів.

В той же час, на сайті МР відсутня можливість записатися на прийом до міського голови, заступників міського голови, керівників виконавчих органів та інше.

Рекомендації щодо покращення інтерактивності веб-сайту Миргородської МР: віднайти технічні можливості впровадити електронну можливість запису на прийом до міського голови, заступників міського голови, секретаря міської ради, депутатів міської ради, керівників виконавчих органів міської ради.

На сайті Миргородської МР оприлюднюються річні та квартальні звіти щодо виконання МБ.

На нашу думку, доречно рекомендувати МОВ виокремлювати на сайтах розділ «Публічна інформація» і наповнювати його такими матеріалами: шляхи одержання публічної інформації; контакти для запитів на її отримання; службова інформація.

До службової інформації належать відомості (інформація):

що містяться у внутрішній службовій кореспонденції МОВ (доручення, службові, доповідні записки, рекомендації тощо), пов'язані з розробкою напрямів діяльності МОВ, процесами прийняття публічних рішень і передують громадському, внутрішньоорганізаційному, відомчому обговоренню та/або прийняттю рішень;

що містяться у внутрішніх наказах МОВ, наказах, розпорядженнях підпорядкованості, наприклад департаменту (головному управлінню, управлінню) охорони здоров'я, листах, та інших документах, що кореспондуються МОВ та пов'язані з наданням медичної допомоги населенню (у тому числі профілактика, лабораторні обстеження, диспансеризація, стаціонарне лікування);

що зазначені в окремих наказах, положеннях, розпорядженнях, інших документах МОВ, що регламентують внутрішню діяльність МОВ, у тому числі з питань оплати праці і з кадрових питань;

що містяться в окремих іміджевих матеріалах до візитів, пресконференцій, переговорів та інших заходів із представниками міжнародних організацій, що надають МОВ технічну допомогу, зокрема, щодо постачання електрогенеруючого обладнання;

щодо заходів в царині реалізації досягнутих дво- й багатосторонніх партнерських домовленостей;

що містяться в господарській документації;

про роботу з службовими документами щодо забезпечення охорони державних таємниць.

В моменти прийняття управлінських рішень використання принципу транспарентності сприяє гарантуванню мінімальних соціальних гарантій для громадян, оздоровленню економіки та становленню демократичної держави. У різних за формами правління державах застосовують різні підходи щодо координації, регулювання, забезпечення, унормовування діяльності МОВ. Транспарентність і прозорість діяльності МОВ під час управління публічними коштами має забезпечити реалізацію постулатів (напрямів) антикорупційної політики, створення відносин довіри між населенням і надавачами медичної допомоги. Існування правової держави не можливе без формування проактивного громадянського суспільства, яке базується на принципі транспарентності, може прозоро спостерігати за розподілом і використанням бюджетних фінансів, ефективністю функціонування бюджетної системи та безпосередньо долучатися до управлінні публічними фінансами [46, с. 13-14].

Актуальності набуває включення сучасних ефективних засобів ведення політики з метою доповнення їх незаконодавчими інструментами [47] – на противагу вертикальному підходу до вирішення проблем [48, с. 103]

Досліджуючи форми реалізації принципу транспарентності в діяльності

МОВ, доцільно спиратися на європейську модель побудови правових відносин державних органів та інститутів громадського суспільства, над розробкою якої працювали експерти Ради Європи [49, с. 125].

Довідкова література демонструє багатоманітність підходів до поняття «форма». Слово «форма» походить від латинського *forma* й означає «зовнішній вигляд», «зовнішнє окреслення», «видимість» чого-небудь. Загальнонаукове розуміння поняття «форма» найчастіше пов'язується з поняттям зміст», наприклад: форма – це будь-яке зовнішнє вираження якогось змісту [50, с. 501], або зовнішній вияв чого-небудь. Досить часто при визначенні форми або не вказують на вид організації змісту, або під нею мають на увазі «спосіб існування і формулювання змісту» [51, с. 612], або, навпаки, акцентують увагу на тому, що форма пов'язана зі змістом як внутрішньо, так і зовнішньо: форма – це спосіб існування змісту, його внутрішня структура, організація і зовнішній вираз [51, с. 1328].

Форма – це безпосередній атрибут адміністративної діяльності, що забезпечує найбільш доцільну залежність елементів діяльності, взаємний зв'язок, що вносить у їх співвідношення стабільність, упорядкованість та динамізм [52, с. 252].

Таким чином, форма реалізації принципу транспарентності у діяльності органу влади – це зовнішній прояв змісту принципу транспарентності, який розкриває його внутрішню організацію.

Е.А. Афонін і О. В. Сушій виділяють дві форми реалізації транспарентності влади: електронний уряд, політичні комунікації [53, с. 235].

Форми забезпечення реалізації принципу транспарентності у діяльності МОВ можна класифікувати на організаційні та правові. Організаційними формами реалізації принципу транспарентності в діяльності МОВ є форми реалізації, що прямо не закріплені у нормативно-правових актах, але можуть бути опосередковано відображені у них. Правові форми здійснення принципу транспарентності у діяльності МОВ набувають виразу у чинних нормативно-правових актах.

Правовою формою реалізації принципу транспарентності в діяльності органів влади, державних установ також є електронне урядування [54; 55, с. 22; 56, с. 318].

Електронне урядування не є частковим технологічним рішенням воно являє собою концепцію, яка необхідна для глобального інформаційного перетворення суспільства [58, с. 11].

Електронна послуга надається за заявою фізичної та юридичної особи, поданої в електронній формі через онлайн-сервіси Єдиного державного вебпорталу електронних послуг та Єдиного державного порталу адміністративних послуг. Вона спрямована на реалізацію прав фізичної або юридичної особи. Її наслідком є виникнення припинення правовідносин між послугоотримувачами та органами публічно-владних повноважень [58, с. 197].

В Україні створено Єдиний державний портал адміністративних послуг Постановою КМУ від 03 січня 2013 р. № 1313 та затверджено Порядок ведення Єдиного державного порталу адміністративних послуг [59].

Єдиний веб-портал державних послуг «Дія» передбачає таке: можливість отримання публічних послуг, подання звернень, скарг, петицій громадян; здійснення електронного листування з органами влади, проведення опитувань тощо; впровадження мобільного додатку «Дія»; користування особистим кабінетом та доступ до інформації з реєстрів; створення сучасного реєстру адміністративних послуг. Держателем порталу «Дія» є Мінцифри.

Суспільна, громадянська згода у суспільстві виступає як результат ефективної публічної комунікації – процесу безперервного обміну ціннісними потребами між громадянами та органами влади, державними установами з метою досягнення згоди. Тому суспільна згода є соціально корисним продуктом комунікації.

Дійсно, Кодекс кращих практик участі громадськості в процесі прийняття рішень, прийнятий Радою ЄС, закріплює чотири поступові рівні участі громадянського суспільства в процесі прийняття суспільних рішень –

від найменшого до найбільшого залучення: інформація, консультації, діалог і партнерство [60]. Структура забезпечення процесу участі громадськості відображає процес трансформації публічної інформації, а також реалізацію принципів гласності, прозорості, відкритості, підзвітності [48, с. 262], які виступають складовими елементами системи принципу транспарентності в діяльності МОВ.

Однією із правових форм забезпечення принципу транспарентності у діяльності МОВ є поінформованість громадянського суспільства.

Однією з гарантій права на інформацію є створення механізму реалізації права доступу до публічної інформації.

Механізм реалізації права є особливою правовою підсистемою механізму правового регулювання, яка містить в собі регулятивні та охоронні правові засоби, за допомогою яких об'єктивне та суб'єктивне право відбивається на фактичній поведінці суб'єктів, тобто залежить від їх вольової діяльності з метою досягнення відповідного правового результату [61, с. 4].

Наступною правовою формою реалізації принципу транспарентності у діяльності МОВ є висвітлення її діяльності у засобах масової інформації. Головне завдання – надання інформації про діяльність МОВ. Забезпеченням права громадянського суспільства отримувати інформацію про роботу є обов'язок МОВ надавати засобам масової інформації інформацію про свою діяльність через власні інформаційні служби, а журналістам – вільний доступ до неї, крім випадків державної таємниці [62]. ЗМІ мають право на висвітлення діяльності МОВ.

Напрямами реалізації принципу транспарентності є закріплення на законодавчому рівні право на інформацію. Це виражається у певних діях.

По-перше, закріпленні обов'язку суб'єктів владних повноважень інформувати громадськість та засоби масової інформації про свою діяльність і прийняті рішення [63].

По-друге, встановленні на законодавчому рівні об'єктів інформації, які повинні публікувати розпорядники інформації. У [63; 64] визначено перелік

публічної інформації, доступ до якої не може бути обмежений.

По-третє, закріпленні таких принципів оприлюднення інформації про діяльність органів влади: систематичність; актуальність; новизна; оперативність [48, с. 103].

По-четверте, встановлення шляхів оприлюднення доступу до інформації.

Наступний напрям реалізації принципу транспарентності – це розвиток відкритих даних.

Основними заходами є формування та розвиток інфраструктури відкритих даних на базі єдиного державного веб-порталу відкритих даних <http://data.gov.ua/>. Отриману у такий спосіб інформацію дозволяється використовувати та поширювати, що робить її головною цінністю проведення інформування громадськості за принципом надання доступу до інформації про діяльність органів виконавчої влади у формі відкритих даних для особи запитувача.

Звідси випливає необхідність дотримання принципів постійного оприлюднення та регулярного оновлення наборів даних у формі відкритих даних, що становить суспільний інтерес, відповідає кращим світовим практикам, та принципу транспарентності у діяльності МОВ [65].

Надзвичайно важливу роль у забезпеченні комунікації між МОВ та суспільством, налагодженні вертикальних та горизонтальних зв'язків відіграє інститут PR (паблік-релейшинз).

Головні завдання PR-служби МОВ: 1) доводити до відома громадськості інформацію щодо діяльності МОВ; 2) створювати сприятливе середовище для висвітлення інформації щодо здійснення державних програм охорони здоров'я, інформувати посадових осіб та інших осіб, які приймають рішення, про наявну та можливу реакцію громадськості на реформи системи охорони здоров'я тощо.

Взаємодія між громадськістю та МОВ передбачає постійну співпрацю у вирішенні питань якісного медичного обслуговування, за якої обидві сторони

діють прозоро та відкрито. Тобто взаємодія очільників МОВ з громадськістю повинна здійснюватися на засадах транспарентності. Також у результаті взаємодії відбувається взаємний вплив громадськості на державні медичні установи, МОВ та зворотній процес. Завдяки цьому стає можливим здійснення контролю громадськості за діяльністю МОВ [66, с. 283].

Таким чином, при взаємодії МОВ необхідно досягати взаєморозуміння у відносинах, застосовуючи різноманітні механізми та форми. У налагодженні діалогу мають бути зацікавлені обидві сторони. Коли державні установи здійснює певні кроки для активізації населення з метою залучення його до спільного з нею вирішення проблемних питань та процесі прийняття рішень у цілому: тоді використовується поняття «залучення громадськості». Отже, «участь громадськості» – результат процесу «залучення» [67, с. 347].

Форми реалізації принципу транспарентності в діяльності МОВ знаходять свій прояв на практиці у напрямках реалізації принципів відкритості та прозорості.

Отже, завдяки залученості МОВ до онлайн-простору забезпечується оперативність, мобільність отримання послуги, зручність, доступність, а також мінімізується корупційний складник в сфері управління на місцевому рівні, оскільки суб'єкт повністю або частково усувається від процесу прийняття рішення про надання чи відмову у наданні адміністративної послуги.

Висновки до розділу 2

Принцип транспарентності є передумовою для комунікаційного зв'язку про реальний стан речей в роботі МОВ. Його обсяг визначає рівень доступності та поінформованості суспільства про досягнення та прорахунки МОВ.

Отже, принцип транспарентності МОВ визначає базові стандарти та

процес надання можливості громадянам мати вільний доступ до інформації про діяльність МОВ, впливати на прийняття рішень щодо реформування медичної галузі, а також формування партнерського діалогу між цими суб'єктами на засадах відкритості, довіри та прозорості.

Принцип транспарентності МОВ повинен розглядатись як поєднання фундаментальних стандартів, що є основою функціонування цих органів та розвитку їх комунікативних можливостей для створення режиму відкритості, довіри та прозорості, запобігання корупційним зловживанням з боку фахівців, посадовців, спеціалістів МОВ, покращення сервісності, а також покращення іміджу і контролю з боку громадськості.

Ключове значення принципу транспарентності МОВ розривається крізь призму функціонального змісту конкретно взятого органу публічної адміністрації. Це означає, що обсяг комунікативної можливості та потреби в різних публічно-владних інституціях є різною (наприклад, рівень транспарентності Департаменту освіти і науки ПОВА суттєво відрізняється від відкритості будь-якого з правоохоронних органів).

Принцип транспарентності МОВ – гарантія ефективної співпраці громадянського суспільства і влади, а також забезпечення контролю та законності публічно-владної діяльності.

Залежно від закріплення у нормативно-правових актах форми реалізації принципу транспарентності у діяльності МОВ можна класифікувати на організаційні й правові.

Зазначається, до правових форм реалізації принципу транспарентності у діяльності МОВ належать: поінформованість громадянського суспільства; електронне урядування; висвітлення його діяльності у ЗМІ.

Зазначається, що до організаційних форм реалізації принципу транспарентності в діяльності МОВ належать: побудова суспільного діалогу між представниками органів держави та представниками громадськості; залучення громадськості до процесу прийняття рішень з метою забезпечення постійної взаємодії суспільства та органів влади.

Визначено, що форми реалізації принципу транспарентності в діяльності МОВ на практиці реалізуються через конкретні напрями реалізації принципу транспарентності в діяльності МОВ.

Зазначається, що напрями реалізації принципу транспарентності є закріплення на законодавчому рівні права на інформацію; розвиток електронних послуг; розвиток відкритих даних; надання інформації за запитами на інформацію. Визначено, що напрями реалізації принципу транспарентності у роботі із засобами масової інформації є комунікативні стратегії.

РОЗДІЛ 3

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ

3.1. Принцип транспарентності у діяльності місцевих органів влади: цифровізація прозорості

Серед усіх гілок влади, діяльність ОБВ є найбільш наближеною до громадян. Ефективне державне управління не здатне створити нормальні умови для розвитку суспільства в цифрову епоху за умови його інформаційної «закритості». Громадськість, використовуючи сучасні електронні канали комунікації з органами публічної влади, бере участь у державотворчих процесах, здійснює контроль публічного управління та висвітлює корупційні прояви. Втім, сучасна транспарентність – це готовність не тільки до комунікації, але й до створення сучасної інформаційної інфраструктури та публічного інформаційного продукту, який сприятиме забезпеченню обізнаності громадського суспільства у сфері державно-управлінських процесів.

Впровадження електронних технологій в політику прозорості є складним технічним і юридичним завданням. Аналіз нормативних актів свідчить про початковий етап зародження реалізації принципу електронної транспарентності в ОБВ.

Незважаючи на те, що так званий основоположний інформаційний акт – Закон України «Про інформацію» – був прийнятий ще у 1992 році, з того часу до нього було внесено вже більше 15 змін. Натомість, Закон України «Про доступ до публічної інформації», метою якого є забезпечення прозорості та відкритості суб'єктів владних повноважень і створення механізмів реалізації права кожного на доступ до публічної інформації [45], прийнятий лише у 2011 році. І з того часу спостерігається посилення принципу транспарентності в роботі органів виконавчої влади за допомогою

інформатизації, цифровізації та діджиталізації. Черговим етапом удосконалення інституції транспарентності публічної влади є прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законів України» № 2260 від 11.10.2019 року, в напрямку розширення електронної форми комунікації між громадянами, інститутами громадянського суспільства та державними органами [68]. З урахуванням таких інновацій, феномен електронної транспарентності стає не доктринальним терміном, а практичною реальністю для кожного громадянина у його праві бути поінформованим про державницькі процеси.

Передумовами розвитку діджиталізації та електронізації прозорості в ОВВ є такі:

- збільшення обсягу електронних звернень;
- виконання міжнародних зобов'язань з інформаційно-правового розвитку, в тому числі у зв'язку з приєднанням до Міжнародної хартії відкритих даних;
- необхідність підвищення культури менеджменту даних в епоху інформаційної перенасиченості;
- посилення вимог до публічної підзвітності тощо.

Поряд з численними законодавчими змінами можна окреслити новий порядок комунікації органів виконавчої влади та громадян, обумовлений діджиталізацією державно-правових та політико-економічних процесів. Мова йде про електронізацію звернень.

Відсутність належної електронної форми взаємодії та – відповідно – відкритості органів виконавчої влади багатьма вітчизняними дослідниками розцінювалася як серйозна проблема. Так, за переконанням В.І. Цимбалюк, важливо досягти прозорості усієї системи роботи щодо звернень громадян шляхом використання сучасних інформаційних технологій, серед яких надіслання звернень в електронній формі [69].

Актуальність інтеграцій законодавчих ініціатив в реалізацію принципу транспарентності обумовлюється насамперед підвищенням обсягу

електронних форм взаємодії, що є закономірним в аспекті розвитку інформаційних технологій. З кожним днем обсяг звернень, надісланих до органів виконавчої влади електронною формою, збільшується у порівнянні із надсиланням звернень у паперовій формі.

Електронна транспарентність органів виконавчої, без сумніву, потребує підвищення якості до даних, які публікуються для загального користування. На відміну від паперової форми, електронні відомості розкривають широкий потенціал обробки даних, її подальшої візуалізації. Кінцевий інформаційний продукт обробки електронних даних є простим, зрозумілим та легкодоступним для різних соціальних верств населення та зацікавлених осіб.

Згідно з Законом України «Про доступ до публічної інформації», публічна інформація – це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана чи створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або інформація, яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації [45].

Одним із сучасних видів публічної інформації є відкриті дані. У 2016 році Україна приєдналася до Міжнародної хартії відкритих даних [70], таким чином декларуючи про те, що вона бере на себе зобов'язання з інтеграції відповідних зобов'язань в норми національного законодавства.

На виконання положень Міжнародної хартії відкритих даних в аспекті реалізації принципу прозорості Розпорядженням КМУ від 21 листопада 2018 року № 900-р затверджено план дій з реалізації принципів Міжнародної хартії відкритих даних. Одним із актуальних напрямів в аспекті забезпечення громадської обізнаності є розвиток культури управління даними [71].

Відповідальним за реалізацію зазначених напрямів є Державне агентство з питань електронного урядування, центральні органи виконавчої влади та ОМС.

Згідно з частиною 1 статті 10 ЗУ «Про доступ до публічної інформації», публічна інформація у формі відкритих даних – це публічна інформація у форматі, що дозволяє її автоматизоване оброблення електронними засобами, вільний та безоплатний доступ до неї, а також її подальше використання [45].

Публічні відкриті дані – це не лише певна інформація, що знаходиться у вільному доступі, але й юридична та технічна відкритість, як зазначають М.С. Ковтун і Н.О. Хрякова. Юридична відкритість означає можливість отримувати дані на законних підставах, використовувати їх та поширювати відповідно до законодавства [72, с. 67]. При цьому, на відміну від електронних даних, які розміщуються на вебсайтах, відкриті дані публікуються у структурованому вигляді, що дає можливість не тільки їх перегляду, а й конвертації, обробки, вивантаження тощо.

Закон України «Про доступ до публічної інформації» вимагає у розпорядників інформації, органів виконавчої влади надавати публічну інформацію у формі відкритих даних як на запит, так і оприлюднювати та регулярно оновлювати її на єдиному державному вебпорталі відкритих даних та на своїх вебсайтах [45]. Це означає цілковиту відкритість даних для їх вільного користування для усіх зацікавлених верств громадського суспільства.

Частиною 4 ЗУ «Про доступ до публічної інформації» передбачається, що перелік наборів даних, що підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних, вимоги до формату і структури таких наборів даних, періодичність їх оновлення – все це визначається КМУ. При цьому, до такого переліку КМУ обов'язково включає інформацію, доступ до якої у формі відкритих даних передбачено законом [45]. На виконання зазначеної норми КМУ затверджено Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних від 21 жовтня 2015 року № 835. Важливим в даному випадку є пункт 1 цього Положення, яким передбачено принципи опублікування відкритих даних ОДВ: відкритість, оперативність і чіткість; доступність і використання; порівнянність та інтегрованість; покращене урядування і

залучення громадян; інклюзивний розвиток та інновації [73].

Пунктом 4 зазначеного Положення також встановлено, що набори даних завантажуються та регулярно оновлюються розпорядником інформації на Єдиному державному вебпорталі відкритих даних, розміщується у глобальній мережі Інтернет за адресою: <https://data.gov.ua/> [73].

Порядком ведення Єдиного державного вебпорталу відкритих даних, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 року № 867, передбачено певний механізм ведення Єдиного державного веб-порталу відкритих даних з метою забезпечення доступу до публічної інформації у формі відкритих даних та взаємодії з користувачами щодо відкритих даних, держателем якого є Державне агентство з питань електронного урядування [74].

Єдиний державний портал відкритих даних – це Інтернет-платформа, створення якої передбачено для масштабування транспарентності публічної влади.

Зазначений портал відкритих даних розкриває наступні інформаційні можливості транспарентності публічної інформації: пошук відомостей за ключовими словами у назві; встановлення класифікації та пошук даних за розпорядниками інформації, категоріями, популярністю, розміром та датою публікації; моніторинг статистики переглядів та завантажень наборів даних і прикладних програм на базі відкритих даних; реєстрація подій, що відбуваються на порталі і стосуються його безпеки; відстеження версійності наборів даних; застосування інструментів візуалізації даних; залучення інструментів завантаження наборів даних [74].

Пошук відкритих даних також можливо здійснювати за розпорядниками інформації, які на Порталі відкритих даних класифіковано на наступні групи органів виконавчої влади: міністерства; державні служби; державні агентства; державні інспекції; центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом; інші органи влади; національні комісії [75].

Окрім цього, зручним є пошук публічної інформації за ключовими

словами та форматами даних.

Черговим кроком в удосконаленні механізму публічного адміністрування у сфері відкритих даних є внесення змін до Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних від 21 жовтня 2015 р. № 835 шляхом доповнення його Порядком щорічної оцінки стану оприлюднення та оновлення відкритих даних розпорядниками інформації на Єдиному державному вебпорталі відкритих даних, затвердженому Постановою КМУ від 17 квітня 2019 р. № 409. Суть аудиту публікації відкритих даних, згідно з зазначеним вище Порядком, полягає у наступному: щороку – до 1 березня року, що настає за роком оцінки, – розпорядники інформації надсилають Державному агентству з питань електронного урядування заповнену картку оцінки стану оприлюднення та оновлення відкритих даних [73].

Забезпечення обізнаності – квінтесенція існування принципу транспарентності в діяльності МОВ. Якщо розглядати принцип транспарентності як процес, то його природа фактично полягає у передачі інформації від виробника до споживача. Виробник (він же – розпорядник) – орган виконавчої влади, а споживач – громадянське суспільство. Принципово важливим є усвідомлення того, що шлях публічної інформації від виробника до споживача має бути не тільки швидким але і простим. Ідея трансформації публічної інформації до рівня інформаційного продукту полягає в наступному: сегментування аудиторії, якій адресується публічна інформація; завершеність та логічність публічної інформації; зрозумілість, обґрунтованість, наявність висновків.

У результаті формування інформаційного продукту зацікавленість у публічній інформації буде зростати, а її інформативність матиме ширше коло споживача.

За таким підходом, оцінка механізму реалізації принципу транспарентності формується уявленням про так звану інформаційну обізнаність.

3.2. Формування бюджетної прозорості місцевих органів влади

Прозорість, відкритість та прозорість дій МОВ будемо відносити до організаційно-управлінських умов бюджетної ефективності громад.

Більшість місцевих рад підходять до оприлюднення бюджетної інформації формально. З одного боку, в базах рішень місцевих рад можна знайти рішення про бюджет на рік, в інших рішеннях – зміни та поправки до нього, а це означає, що формально інформація є доступною для громадян. З іншого боку, враховуючи відсутність навичок вивчення бази рішень місцевих рад та ознайомлення з проектами, більшість мешканців міст, сіл, селищ переконані, що інформація про МБ відсутня. Також це посилюється коментарями активістів, громадських діячів та журналістів, які знайшли певні рішення ради про МБ на сайті та спробували його проаналізувати і зрозуміти. Враховуючи, що бюджет в цілому більше нагадує фінансові кошторисні таблиці, ніж зрозумілий для людей документ про гроші громади, а також враховуючи, що в багатьох містах повністю відсутня будь-яка візуалізація фінансових даних, в багатьох складається враження, що інформація про бюджет недоступна «де-факто», навіть якщо вона доступна «де-юре». Таким чином, в мешканців міст панує переконаність у відсутності інформації про МБ, спосіб його формування та витрачання. Разом з тим, у багатьох населених пунктах на офіційних веб-сайтах громад здійснено візуалізацію, підготовлено презентацію бюджету або звіту про виконання бюджету за минулий рік, а також зустрічаються випадки візуалізації реалізації поточного бюджету. Це стало предметом поширення кращих практик. Зокрема, до них відносяться:

- створення окремих розділів на веб-сайті про МБ;

- виготовлення презентацій про поточний бюджет та про виконання бюджету в минулому (візуалізація звітів за рік, 9 місяців, півроку, квартал);

- оприлюднення витратів бюджету пооб'єктно;

оприлюднення кошторису (видатків на) утримання ОМС та управління громадою, що необхідно для розуміння мешканцями, скільки коштів влада витрачає на себе з тих податків, що зібрані в громаді;

створення гео-мап та інших зручних систем громадського контролю за ходом виконання дорожніх, будівельних робіт, розташування об'єктів, на роботу яких витрачаються кошти МБ.

Окрім зазначених кращих практик, для забезпечення прозорості роботи з бюджетом та подолання корупційних ризиків, доцільно МОВ (міським, сільським, селищним радам):

проводити громадські слухання з бюджетного процесу та обговорювати проект бюджету в процесі складання та формування пріоритетів;

завчасно розпочинати складання проекту бюджету та неухильно дотримуватися норми 20 робочих днів, щодо оприлюднення проекту бюджету напередодні розгляду його виконавчим комітетом та відповідно 20 робочих днів при розгляді проекту бюджету міською радою після того, як виконавчий комітет розглянув та направив його на розгляд ради;

ухвалити місцевий бюджетний регламент, в якому визначити місцеві особливості розгляду звітування, обговорення з громадськістю, розгляду бюджетних запитів, складання та розгляду проекту бюджету, процесу його виконання, внесення змін та доповнень.

Бюджетний регламент Миргородської міської ТГ, затверджений рішенням від 15 липня 2021 року № 269 на дев'ятій сесії восьмого скликання Миргородської міської ради, встановлює процедурний порядок поетапного опрацювання МБ, визначає послідовність формування прогнозу бюджету громади, містить бюджетний календар (додаток А).

Також є можливим надати рекомендації Верховній Раді, оскільки бюджетний процес майже повністю регулюється БКУ та підзаконними нормативними актами уряду. Додатково підкреслимо, що наявність доступу до всієї інформації в зручному та якісному форматі, ухвалення сучасної

нормативно-правової бази на місцевому рівні щодо процесу формування, складання, розгляду, ухвалення та втілення МБ, не гарантує, що кошти розподіляються відповідно до потреб та бажань громади (ефективно та корисно). Слід чітко усвідомлювати, що подолання корупції в бюджетному процесі тільки частково забезпечує підвищення ефективності бюджетних видатків, але не замінює собою інших аспектів питання якісного витрачання обмежених фінансових ресурсів.

Інформація про конкретних отримувачів фінансової допомоги та коштів з МБ в більшості випадків не оприлюднюється не тому, що МОВ проти оприлюднення такої інформації, а тому, що в більшості випадків сама не володіє цією інформацією у систематизованому вигляді. Зокрема, місцеві громади не можуть відповісти на запитання:

скільки фізичних та юридичних осіб отримало фінансову допомогу за рахунок коштів бюджету та зусиль ОМС (грошова допомога, спільні заходи, матеріальна нефінансова допомога господарськими роботами, товарами, послугами), оскільки консолідовані реєстри відсутні;

скільки фізичним та юридичним особам було відмовлено у фінансовій та іншій допомозі, коли та в якій саме. Часто така інформація навіть відсутня на рівні напрямку соціального захисту, де є інформація про кількість та суми отримувачів фінансової допомоги (матеріальна допомога). Відповідні сторінки на веб-сайтах МР відсутні. Також відсутні документи на місцевому рівні, які регламентують уникнення корупційних ризиків, конфліктів інтересу між учасниками конкурсів з виділення фінансування та членами органів, які ухвалюють рішення та при тому не є службовцями органів місцевого самоврядування. Часто депутати місцевих рад, громадськість, активісти, журналісти взагалі не можуть пояснити, хто і як кінцево ухвалює рішення про виділення фінансової чи іншої допомоги. Громадськість не тільки не володіє інформацією про ці механізми, але й не може бути присутньою на засіданнях, де ухвалюються відповідні рішення, документація та протоколи не систематизуються та не надаються навіть депутатам місцевої

ради. Тільки частково інформація міститься в звітах виконавчих органів з соціального захисту та зберігається в рішеннях ради та виконавчого комітету серед всіх інших рішень ради (для ознайомлення необхідно докласти колосальну кількість зусиль). Навіть в тому випадку, коли така інформація міститься серед інших рішень ради та виконавчого комітету, часто приховується інформація про прізвище, ім'я, по батькові отримувачів матеріальної допомоги, незважаючи на те, що це суперечить чинному законодавству. Часто представники органів місцевого самоврядування посилаються на законодавство про захист персональних даних, абсолютно не враховуючи, що стаття 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [76] була спеціально відкоригована, щоб від громади не приховувалася інформація про конкретні імена отримувачів коштів з місцевого бюджету. Відповідно такої інформації не має ні на сайтах, ні в архівах, ні в систематизованому реєстрі відповідних рішень та відмов.

Окремо слід зауважити, що в представників ОМС спостерігається повне нерозуміння, що окрім надання фінансової матеріальної допомоги окремим категоріям соціальних груп населення, за рахунок місцевого бюджету здійснюється інше фінансове та нефінансове матеріальне сприяння фізичним та юридичним особам. Серед позитиву варто відзначити наявність в багатьох громадах конкурсів з виділення коштів громадським організаціям та іншим інституціям громадського суспільства, але разом з тим відсутня інформація про запобігання корупції та конфлікту інтересів.

Транспарентність або відкритість бюджету та бюджетного процесу теж вважаємо елементом бюджетної ефективності, яка лежить у площині представлення інтересів різних верств населення, можливості впливу на органи влади, захищаючи свої громадянські права. «Якщо бути більш точним, то прозорість: дозволяє кожному громадянину розуміти мову і дані бюджету, а також бачити послуги, виконані за рахунок зібраних податків; дає можливість представникам влади керуватись громадською думкою при прийнятті остаточних бюджетних рішень (основні напрямки розподілу

видатків); дозволяє відслідковувати якість бюджетних рішень на стадії прийняття та слідкувати за їх виконанням; підсилює довіру населення до місцевих органів влади, тому що розуміння дій представників влади є передумовою громадської підтримки; сприяє поліпшенню соціальної політики і розподілу коштів бюджету» [77]. Показники бюджетної відкритості подані у додатку Б.

При цьому відкритість може бути досягнута у першу чергу через поінформованість населення.

Для якісної оцінки бюджетної відкритості МОВ у [78] запропоновані такі показники: наявність окремої вкладки на сайті МОВ фінанси/бюджет; оприлюднення рішень про МБ на сайті МОВ; оприлюднення паспортів бюджетних програм МБ на сайті МОВ; оприлюднення звітів паспортів бюджетних програм МБ на сайті МОВ; громадські бюджетні слухання (кількість за рік) та рівень відкритості місцевих рад (за результатами задоволення запитів).

Бюджетна ефективність МОВ однозначно лежить в площині транспарентності публічного урядування, яка знаходить свій вияв в реалізації права громадськості на доступ до бюджетної інформації та спрощення формату її подання, врахування позиції громад при розподілі бюджетних коштів та формування мешканцецентрованою бюджету громади. На жаль, сфері транспарентності бюджетів громад Полтавської області притаманні вагомні проблеми, що підтверджується дослідженнями представленими у додатку Б.

Їх вирішення потребує не лише забезпечення доступу до бюджетної інформації, але і формування організаційного механізму транспарентності бюджетного процесу на місцевому рівні, що вимагає формування дієвої системи інформування з питань створення та реалізації бюджету громади, нормативно-правової основи її функціонування та ефективних процедур і алгоритмів забезпечення відкритості бюджетів різного рівня. Виняткової уваги, на наш погляд, вимагає активізація громадянського суспільства,

залучення громад до прийняття загальнозначущих рішень, покращення інституціонального клімату реалізації громадянських ініціатив, узгодження процесів висвітлення інформації на офіційних сайтах громад, що дозволить поліпшити у перспективі показники транспарентності.

Висновки до розділу 3

Проаналізовано специфіку реалізації принципу транспарентності в МОВ в частині використання новітніх засобів інформаційного управління: подання електронних звернень та публічних електронних запитів; публікація відкритих даних; підвищення якості інформаційних продуктів.

Містять ускладнення або недостатнє регулювання наступні інструменти: Он-лайн трансляція засідань ОМС, Регламент МР, а саме процедури відкритості інформації про роботу МР і процедури прозорості роботи депутатів МР, Регламент виконавчого комітету в частині прозорості роботи.

Передбачити Бюджетним регламентом Миргородської МР проведення консультацій з громадськістю ГРБК на етапі формування бюджетних запитів / титульних списків.

Передбачити, що ГРБК проводячи публічні консультації на стадії підготовки бюджетних запитів визначає доцільність реалізації заходів, а також узвгвльнює зібрані від громадськості пропозиції.

Передбачити, що консультації з громадськістю і збір пропозицій на стадії підготовки бюджетних запитів проводяться публічно та в електронному вигляді.

Передбачити, що строк проведення консультацій з громадськістю на стадії підготовки бюджетних запитів та отримання пропозицій ГРБК є не менше 10 робочих днів.

Передбачити, що отримані пропозиції враховуються під час

формування бюджетних запитів або ухвалюється вмотивоване рішення про часткове врахування або неможливість врахування наданої пропозиції.

Передбачити у визначений строк для проведення з громадськістю відповідних консультацій їх проведення виконавчим комітетом щодо підготовленого проекту бюджету міста.

Передбачити на публічних консультаціях можливість надання громадськістю пропозицій щодо формування проекту МБ та доцільності виконання запланованих заходу в проекті МБ.

Визначити порядок врахування наданих пропозицій громадськістю або вмотивованої відмови.

Передбачити щорічне проведення МР до 01 квітня поточного року фінансового публічного заходу, на якому презентувати звіт з виконання бюджету м. Миргород.

ВИСНОВКИ

Досягнення принципу прозорості в якості інформаційного інтерфейсу адміністративних послуг МОВ з високою ймовірністю вирішить питання прозорого фінансового господарювання, відкритості особливостей діяльності МОВ для суспільства, не залишить місця для корупції та сприятиме розробці і реалізації довгострокових планів.

Очільники держави мають розробити і виголосити декларацію прозорості, в якій візьмуть на себе, у співпраці з МОВ, зобов'язання сформувані публічно за всіма напрямками задоволення потреб населення простір, працюючи на початковому етапі над декількома пілотними проектами прозорості.

Прозорість можлива при виконанні вимог кожного її елемента: системність, інформаційна прозорість, візуальність, лаконічність, інтерактивність.

З принципу прозорості логічний розвиток отримує на державному рівні е-урядування (e-government). Впровадження принципу прозорості у діяльність МОВ вимагає скорочення, спрощення, систематизації інформації, яка проходить технічну візуальну обробку і перетворюється на презентацію, стають зрозумілими, а, отже, керованими.

Спрощення і особлива обробка для перетворення інформації на доступний продукт запускає публічний процес, відкриту публічну комунікацію з експертами, аналітиками, громадянським суспільством.

Отже, щоб забезпечити впровадження принципу прозорості у діяльність МОВ доцільно:

визнати прозорість як феномен і ознаку розвиненості суспільства з урахуванням його здатності до ствердження необхідності існування перманентного діалогу в середині суспільства, з інституціями держави, органами влади, МОВ;

професійно розвивати правові (поінформованість громадянського

суспільства; електронне урядування; висвітлення діяльності у засобах масової інформації) і організаційні (побудова суспільного діалогу між представниками органів держави в сфері охорони здоров'я та представниками громадськості; залучення громадськості до процесу прийняття рішень з метою забезпечення постійної взаємодії суспільства та органів влади) форми реалізації принципу транспарентності у діяльності МОВ;

на державному рівні продовжити опікуватися використанням засобів інформаційного управління: поданням електронних звернень та публічних електронних запитів; публікацією відкритих даних; підвищенням якості інформаційних продуктів.

Вважаємо за доцільне очільникам Миргородської МТГ врахувати рекомендації [79] щодо покращення правового регулювання залучення мешканців до формування МБ / бюджетного регламенту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мирна О.В., Уфанцев М.С., Шкарін Б.В. Транспарентність державної підтримки розвитку тваринництва в Україні. *Проблеми та перспективи розвитку економіки: світові та національні аспекти*: Збірник матеріалів Міжнародної наукової-практичної конференції, 18 листопада 2022 року. Одеса, ОДАУ. 2022. 425 с., С. 184-185.
2. Уфанцев М.С., Дорошенко Є.М. Транспарентність як вимога до діяльності місцевих органів влади. *Місьцеве самоврядування в Україні та світі: теорія та практика* : матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції, м. Полтава, 07 грудня 2021 року / за заг. ред. Т.М. Лозинської, О.В. Дорофєєва. Полтава : ПДАУ, 2021. С. 404-407.
3. Колодій А. М. Принципи права: генеза, поняття, класифікація, місце і роль у правовій системі України. *Правова система України: історія, стан та перспективи*. У 5 т. За заг. ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. Х.. Право, 2008. Т. 1. Методологічні та історико-теоретичні проблеми формування і розвитку правової системи України. С. 689-704.
4. Сучасний словник із суспільних наук. За ред. О. Г. Данильяна, М. І. Панова. Харків, «Прапор», 2006. 432 с., с. 309
5. Селіванов А. Публічна влада і громадянин в умовах застосування судової адміністративної юрисдикції (проблеми теорії і практики). *Право України*. 2006. № 9. С. 28-33.
6. Куян І. До питання про транспарентність і суверенність державної влади. *Право України*. 2009. № 11. С. 52-56.
7. Тихомирова Є. Б. Транспарентність і відкритість діяльності влади та шляхи їх забезпечення в Україні. *Наукові записки / Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія»*. К. : Видавн. дім «КМ Академія», 2002. Т. 20: Політичні науки. С. 39-43.
8. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. К.: «Укр. енцикл.», 2003. Т. 5: П – С. 736 с.: іл.

9. Орлюк О.П. Фінансове право. Академічний курс. К. : Юрінком Інтер, 2010. 808 с.
10. Савченко Л.А. Правові проблеми фінансового контролю в Україні : дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право». Нац. юрид. академія України ім. Ярослава Мудрого. Х., 2002. 455 с.
11. Юридична енциклопедія : в 6 т. / за ред. Ю.С. Шемшученка. К. : Українська енциклопедія, 1998–2004. Т. 1. 1998. 672 с.
12. Роговенко Д.С. Правовий статус Рахункової палати України : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Ін-т законодавства Верховної Ради України. К., 2007. 201 с.
13. Музика-Стефанчук О.А. Органи публічної влади як суб'єкти бюджетних правовідносин : [монографія]. Хмельницький : Хмельницький ун-т управління та права, 2011. 384 с.
14. Воронова Л.К., Кучерявенко Н.П. Финансовое право. Х. : Легас, 2003. 360 с.
15. Фінансове право України : навч. посібник. Л.К. Воронова, М.П. Кучерявенко, Н.Ю. Пришва та ін. К. : Правова єдність, 2009. 395 с.
16. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/Laws/show/254к/96-вр>
17. Червякова О.Б. Порухення права на інформацію. *Вісник прокуратури*. 2003. № 8. С. 84-90.
18. Фінансове право України. Л.К. Воронова, М.П. Кучерявенко, Н.Ю. Пришва та ін. К. : Правова єдність, 2009. 395 с.
19. Ткач І.В. Принципи прозорості та відкритості як невід'ємна складова публічного управління: теоретичний аспект. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука» № 12 (22), 1 т., 2016. file:///C:/Users/User/Downloads/mnj_2016_12(1)_6.pdf
20. Єсімов С. С., Бондаренко В. А. Транспарентність як принцип

діяльності органів публічного управління в умовах використання інформаційних технологій. Соціально-правові студії. 2018. Випуск 1. С. 42-49.

21. Транспарентність влади в контексті європейської інтеграції України: конспект лекції до короткотермінового семінару в системі підвищення кваліфікації кадрів. Уклад. Е.А.Афонін, О.В.Сушій. К., Вид-во НАДУ, 2010. 48 с. URL: <http://lib.rada.gov.ua/static/about/text/transparentnist.pdf>

22. Наливайко Л.Р., Романов М.Ю. Поняття транспарентності в світлі європейських цінностей. Екологічне право. 2016 №1-2. URL: <http://aup.org.ua/wp-content/uploads/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1>

23. Пашковська М. В. Поняття транспарентності в сучасній науці Державне управління. Ефективність державного управління. 2013. № 34. С. 135-143.

24. Гурковський В. І. Шляхи адаптації світового досвіду розвитку транспарентності публічного адміністрування до українських реалій. Інвестиції: практика та досвід № 15/2010. С. 91-94. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/15_2010/23.pdf

25. Бистрова Ю.В. Транспарентність у правовій комунікації як принцип сталого розвитку суспільства. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-1742/>

26. Тованчова Е. Н. Транспарентность государственной власти. автореф. дисс... к.полит. наук. URL: <http://cheloveknauka.com/transparentnost-gosudarstvennoy-vlasti#ixzz5nPcBt3tL>

27. Гунин Д.И. Транспарентность и тайна информации: теоретико-правовой аспект. автореф. дисс. канд. юр. наук. Екатеринбург, 2008. URL: <https://www.ifap.ru/library/book365.pdf>

28. Загальна декларація прав людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015

29. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004

30. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська Конвенція). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015

31. Про доступ до інформації, яка знаходиться в розпорядженні державних органів. Рекомендації Ради Європи № R(81)19. URL: <http://www.dzyalosh.ru/02-dostup/books/otcrit/r3-rekomend-81.html>

32. Якименко Ю. Громадянське суспільство в Україні: основні характеристики. URL: http://razumkov.org.ua/upload/yakymenko_civic_society_2004.pdf

33. Open Government Declaration. URL: <https://www.opengovpartnership.org/about/approach/>

34. Пасмор Ю. В. Напрями консолідації в інформаційному забезпеченні правової науки України: соціально-комунікативний аспект. Монографія. Харків, Юрайт, 2013. 272 с.

35. Рейтинги прозорості та підзвітності. URL: transparentcities.in.ua

36. Рейтинг м. Кременчук. URL: <https://transparentcities.in.ua/city/kremenchuk>

37. Рейтинги прозорості. URL: <https://transparentcities.in.ua/cities#category=1>

38. Рейтинги підзвітності. URL: <https://transparentcities.in.ua/cities#category=2>

39. Рейтинги прозорості. URL: <https://transparentcities.in.ua/cities#category=1&area=1>

40. OCDE 1999, European Principles for Public Administration, Sigma Papers, no.27, Publishing OECD, 13, URL: www.sigmaxweb.org.

41. Victor Alistar, Transparen a decizional în administra ia public româneasc, International Seminar „Transparency and participation for the government closer to the citizen”, 5-6 december 2005, SNSPA Bucharest. 211 с.

42. Стадник Р.І. Відкритість органів влади в контексті законодавства

про доступ до публічної інформації. Інформаційна політика. 2016. С. 55-59
URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2012-2/doc/2/02.pdf>.

43. Шевчук Б. М. Європейські принципи належного врядування та реформа системи органів виконавчої влади в Україні. Демократичне врядування. 2012. Вип. 9. С. 1-9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2012_9_8.

44. Савченко Л.А. Правові основи фінансового контролю. К. :Юрінком Інтер, 2008. 504 с.

45. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 р. № 2939. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 32. Ст. 314.

46. Клімова С.М. Транспарентність управління фінансами держави як фактор розвитку демократичної соціальної держави. Державне будівництво. 2007. № 2. С. 13–14. URL : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/DeBu/2007-2/doc/4/01.pdf>.

47. Біла Книга. Європейське врядування. Комісія Європейських Співтовариств. COM (2001) 428. Брюссель, 2001. URL: http://www.pravo.org.ua/files/konstatyc/WHITE_BOOK_UKR_REV.pdf.

48. Пилаєва В. М. Адміністративно-правові засади забезпечення транспарентності в діяльності органів виконавчої влади в Україні. Дис...к.ю.н. за спец. 12.00.07. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Харків, 2017. 245 с.

49. Терещук Г. А. Транспарентність в діяльності органів публічної адміністрації як один із ключових принципів. Правова держава. 2018. № 30. С. 124-129.

50. Словник іншомовних слів / Укл.: С.М. Морозов, Л.М. Шкарапута. Київ,2000. 680 с.

51. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов.ред. В.Т. Бусел. Київ, 2003. 1440 с.

52. Опацький Р.М. Форми діяльності публічної адміністрації у сфері реалізації ювенальної політики. Порівняльно-аналітичне право. 2013. № 3-1.

С. 252-256.

53. Теория политики. учеб. пособие / под ред. Б. А. Исаева. СПб, 2008. 464 с.

54. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні Розпорядження, Концепція від 20.09.2017 № 649-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-p>

55. Електронне урядування. Опорний конспект лекцій. Дзюба С.В., Жилияев І.Б., Полумієнко С.К., Рубан І.А., Семенченко А.І. За ред. А.І. Семенченка. Київ, 2012. 264 с.

56. Демкова М. Матеріали дистанційного курсу Технології еурядування. URL: <http://www.znannya.org/?view=concept>

57. Ємелянв В. М., Берсан Є. В. Проблеми та перспективи розвитку електронного урядування в Україні. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Серія : Державне управління. 2016. Т. 281. Вип. 269. С. 11-17.

58. Берназюк О. Адміністративні електронні послуги: поняття та умови впровадження в Україні. Підприємництво, господарство, право. 2019. №5. С. 196-199.

59. Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного порталу адміністративних послуг. Постанова Кабінету Міністрів України від 03.01.2013 № 1313. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/13-2013-%D0%BF>

60. Кодекс кращих практик участі громадськості у процесі прийняття рішень. Конференція міжнародних неурядових організацій Ради Європи. 2009. 19 с. URL: <https://rm.coe.int/16802eeddb>

61. Гнатюк М.Д. Правозастосування та його місце в процесі реалізації права. Автореф. дис. ... канд. юрид. на-ук. Київ, 2007. 20 с.

62. Про державну таємницю. Закон України від 21 січня 1994 року. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 16. Ст. 93.

63. Про інформацію. Закон від 02.10.1992 № 2657-XII. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1992. N 48. Ст. 650.;

64. Про запобігання корупції. Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1700-18>

65. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні. Розпорядження, Концепція від 20.09.2017 № 649-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-p>

66. Полішкевич Л. Д. Теоретичні засади взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю. *Ефективність державного управління*. 2016. Вип. 4. С. 282-289.

67. Бабінова О. Взаємодія органів державного управління та місцевого самоврядування з громадськістю як предмет теоретичного аналізу. Вісник НАДУ. 2004. № 3. С. 345-353.

68. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України» № 2260 від 11.10.2019. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67065

69. Цимбалюк В. І. Звернення громадян як важлива складова захисту праві свобод людини та громадянина в Україні. *Молодий вчений*. 2017. № 5.1. С. 149-154. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/>

70. Деякі питання приєднання до Міжнародної хартії відкритих даних: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22.09.2016 № 686-р. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/686-2016-%D1%80>

71. Про затвердження плану дій з реалізації принципів Міжнародної хартії відкритих даних. Розпорядження Кабінету Міністрів України; План від 21.11.2018 № 900-р. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/900-2018-%D1%80>

72. Ковтун М. С., Хрякова Н. О. Відкриті дані в Україні: сутність та стан розвитку. Форум права: електрон. наук. фахове вид. 2018. № 2. С. 66–73.

URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/FP_index.htm_2018_2_10.pdf

73. Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних. Постанова Кабінету Міністрів України; Положення, Перелік, Порядок від 21.10.2015 № 835. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/835-2015-%D0%BF>

74. Деякі питання оприлюднення публічної інформації у формі відкритих даних. Постанова Кабінету Міністрів України. Порядок від 30.11.2016 № 867. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/867-2016-%D0%BF>

75. Розпорядники: відомості із Єдиного порталу відкритих даних (<https://data.gov.ua/>). URL: <https://data.gov.ua/organization>

76. Про місцеве самоврядування: Закон України. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 1997, № 24, ст. 170.

77. Маркович Г. Публічність та прозорість бюджетного процесу – ознака демократичного розвитку країни. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/4992> (дата звернення: 20.09.2022).

78. Недопад Г.В. Механізми забезпечення бюджетної ефективності територій в умовах децентралізації: дис. ... докт. філос.: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»; Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2021. 293 с.

79. ЗВІТ за результатами оцінювання стану впровадження інструментів місцевої демократії в органах місцевого самоврядування Миргородської територіальної громади (Індекс демократичності міст). URL: <http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2020/09/CDI-Myrhorod.pdf>

80. Про затвердження Бюджетного регламенту Миргородської міської ради в новій редакції. Рішення № 269 від 15 липня 2021 року. URL: <http://myrgorod.pl.ua/page/miskyj-bjudzhet/bjudzhetnyj-reglament>